
The Guidelines for Managing Educational Institutions to Become a Digital Organization

Pichayanun Inrak*

M.Ed. (Education Technology and Communications), Government Teachers
Ban Hua Khlong School, Narathiwat Primary Education Service Area office 2

Mattana Wangthanomsak

Ed.D. (Educational Administration), Associate Professor
Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University

*Corresponding author: Krupich.inrak@gmail.com

Received: October 30, 2023/ **Revised:** August 5, 2024/ **Accepted:** August 9, 2024

Abstract

Today there are many administrative challenges in running educational institutions Due to the current changes, digital technology has influenced and played a role in everyone's daily life in every aspect. Education therefore must adapt to respond to the influence of digital technology that is changing and advancing every day. The guidelines for managing educational institutions to become a digital organization consist of 7 steps: 1) Setting a vision and setting goals to become a digital organization 2) Surveying and analyzing the environment of educational institutions 3) Preparing educational institutions to become digital organizations 4) Developing characteristics to become a digital organization 5) Developing and modifying infrastructure 6) Application of technology in educational institution management and 7) Supervision, monitoring and evaluation. To enable educational institutions to drive and develop into digital organizations Responding to changes in technology and the needs of students in the digital age. To enable educational institutions to drive and develop into digital organizations Responding to changes in technology and the needs of students in the digital age.

Keywords: School Administration, Digital Organization

บทความวิชาการ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

พิชญนันท์ อินทร์รักษ์*

ศษ.ม. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา), ข้าราชการครู

โรงเรียนบ้านหัวคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

มัทนา วัฒนอมศักดิ์

ปร.ด. (การบริหารการศึกษา), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*ผู้ประสานงาน: Krupich.inrak@gmail.com

วันรับบทความ: 30 ตุลาคม 2566/ วันแก้ไขบทความ: 5 สิงหาคม 2567/ วันตอบรับบทความ: 9 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีความท้าทายในการบริหารเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลและเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของทุกคนในทุก ๆ ด้าน การศึกษาจึงต้องมีการปรับตัวให้ตอบรับกับอิทธิพลทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าขึ้นทุกวัน โดยแนวทางในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และวางเป้าหมายสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล 2) การสำรวจและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 3) การเตรียมความพร้อมสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล 4) การพัฒนาคุณลักษณะสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล 5) การพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐาน 6) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา และ 7) การกำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้สถานศึกษาขับเคลื่อนและพัฒนาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา องค์กรดิจิทัล

บทนำ

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัล ส่งผลให้ทุกกิจกรรมของทุกคนในยุคศตวรรษที่ 21 ถูกแทรกซึมและแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมต่าง ๆ เกิดการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับทุกมิติ อาทิเช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม การค้า การผลิต การบริการ การติดต่อสื่อสาร การขนส่ง เป็นต้น โดยเฉพาะในมิติของด้านการศึกษาที่จำเป็นจะต้องบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนการบริหารจัดการ การวิจัย ตลอดจนการติดต่อสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมด้านการศึกษามีความสำคัญมากขึ้นเป็นทวีคูณ โดยสถานศึกษาพยายามติดตามการเปลี่ยนแปลงและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เห็นได้จากสถานการณ์ระหว่างเกิดการเกิดโรคระบาดโควิด 19 (COVID-19) ทุกสถานศึกษาได้ใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่าน Application บน Smart phone, Laptop, Tablet เป็นต้น อีกทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ผ่าน Line application หรือ Social media อื่น ๆ ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น Cloud Computing, Google Form, Zoom meeting, e-Learning เป็นต้น

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีแนวคิดที่ทันสมัยในการบริหารจัดการสถานศึกษา ต้องรู้จักนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา อาทิเช่น การประยุกต์ใช้ Cloud Computing ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล ช่วยให้สถานศึกษาประหยัดงบประมาณในการลงทุนทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การวางระบบ Server การประยุกต์ใช้ Social Network เพื่อสร้างการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม การสั่งงาน การสำรวจความคิดเห็น การประยุกต์ใช้ Internet of Things (IoT) ที่อุปกรณ์ทุกอย่างถูกเชื่อมต่อเข้ากับอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ครูและนักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ด้านต่าง ๆ ได้ทุกที่ ทุกเวลาทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ช่วยให้สามารถจัดสรรทรัพยากรได้ดียิ่งขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และการจัดโครงสร้างและระบบการบริหาร

ให้เป็น Smart Office เป็นต้น (Keesukphan, 2023) จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น หากผู้บริหารสถานศึกษารู้จักนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศชั้นเรียนดิจิทัล (Digital Classroom) งานด้านบริหารบุคคล ด้านกิจการนักเรียน งานด้านการเงิน งานธุรการโรงเรียน จะก่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ดังนั้น แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล จึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในกระบวนการหลัก เช่น การจัดการเรียนการสอน การเงิน ธุรการ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การจัดการข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น เป็นการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวกในกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา ทำให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ประหยัด ทรัพยากร โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนนั้น สามารถช่วยในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (Junyathum, 2021) ตลอดจนการที่จะอยู่รอดและประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบัน สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนองค์กร (Digital Transformation) ให้มีขีดความสามารถศักยภาพ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็น Digital Organization (องค์กรดิจิทัล) โดยในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้สถานศึกษาทั่วประเทศปรับเปลี่ยนรูปแบบในการจัดการเรียนการสอน เกิดแรงผลักดันในการปรับตัว และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาทางการศึกษา (Macheck, 2023) นอกจากนี้ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรดิจิทัล นับเป็นความท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความเป็นพลวัตของโลก ผู้บริหารจะต้องทำการวิเคราะห์สถานศึกษาทั้งระบบ ให้ทราบถึงปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จะต้องมีความเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความก้าวหน้า และสอดคล้องต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีความจำเป็นและมีผลกระทบต่อการ

บริหารจัดการสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอกโดยบทความนี้ มุ่งนำเสนอสาระสำคัญของนิยามขององค์กรดิจิทัล คุณลักษณะสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล คุณลักษณะของครูในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล คุณลักษณะของนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล และแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

องค์กรดิจิทัล

องค์กรดิจิทัล หรือ Digital Organization เป็นองค์กรที่สรรหาเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานในองค์กรได้เกือบทุกส่วน เกิดเป็นรูปแบบการทำงานใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเชื่อมต่อกันทุกระบบงาน ทำงานผ่านเครือข่ายดิจิทัลที่กว้างขวางครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร หรือสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเข้ากับองค์กรอื่น ๆ เป็นการบริหารจัดการภายใต้ระบบดิจิทัล ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร (Macheck, 2023) โดยองค์กรดิจิทัลมีการพัฒนาองค์กรในสองมิติหลัก ได้แก่ มิติความสามารถขององค์กรในการเลือก สรรหาเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ (Digital Capability) เช่น Cloud Computing, Social Media, Mobile Device, Artificial Intelligence เป็นต้น และมิติความสามารถขององค์กรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Digital Dexterity) เช่น การเก็บข้อมูลลูกค้า ข้อมูลบุคลากร การนำเสนอบริการใหม่ ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เป็นต้น (Senawong, 2023) ปัจจุบันองค์กรหลายแห่งกำลังเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล โดยเฉพาะองค์กรในภาคส่วนของเอกชน สำหรับองค์กรในภาคส่วนรัฐบาล ได้มีการกำหนดนโยบายให้ปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลเช่นกัน ซึ่งองค์กรดิจิทัลจะมีลักษณะสำคัญ 2 ด้านที่แตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสามารถด้านดิจิทัล (Digital Capability) เป็นการใช้เทคโนโลยีในการทำงานขององค์กร และด้านความชำนาญด้านดิจิทัล (Digital Dexterity) เป็นความสามารถขององค์กรที่สามารถใช้ตัวเลือกดิจิทัลใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยการเป็นองค์กรดิจิทัลไม่ได้หมายถึงการมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในองค์กรเท่านั้น แต่เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการทำงานทั้งภายในและภายนอก เปลี่ยนวิธีการดำเนินงานรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ลดระยะเวลาในการทำงาน เพิ่มความ

ถูกต้อง รวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของทุกคนในองค์กร และลูกค้า (Laorach, 2021)

นอกจากนี้ตัวอย่างองค์กรดิจิทัลในต่างประเทศ ได้แก่ e-Governance ในยุโรป ตัวอย่างเช่น ประเทศเดนมาร์กที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของการเป็น e-Government สูงสุดในภูมิภาคยุโรป มุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีทั้งระบบของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ขับเคลื่อนโดย Digital Key ในชื่อ NemID โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปี 2554 ที่ประชาชนทุกคนจะต้องมี Digital Post ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างภาครัฐและประชาชนแบบทางออนไลน์ ส่วนในภาคธุรกิจก็มีการบังคับใช้เช่นกัน ส่วนประเทศฝั่งเอเชีย ประเทศเกาหลีใต้ มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี มีการเชื่อมโยงระบบข้อมูลอย่างสมบูรณ์ โดยในส่วนของงานเอกสารถูกเชื่อมต่อไว้ภายใต้ Superhighway Network หรือ GSN เพื่อให้ข้อมูลถูกเชื่อมโยงกันและเข้าถึงง่ายผ่านระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Development Agency, 2022)

การเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัลมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (Khunphonkaew, 2023)

1. Digital Mindset เป็นชุดความคิดของคนในองค์กรทุกระดับที่ต้องคิดเป็นดิจิทัล ยอมรับและมีทัศนคติที่ดี มีความพร้อม ความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนองค์กรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะผู้บริหารองค์กรต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะปรับเปลี่ยนและนำพาองค์กรสู่องค์กรดิจิทัล
2. Digital Processes เป็นกระบวนการ ระบบงาน วิธีการปฏิบัติงานภายในองค์กรที่จะต้องทำงานร่วมกันบนข้อมูลอัตโนมัติชุดเดียวกัน เรียนรู้ร่วมกัน พึ่งพาข้อมูลดิจิทัลเชิงลึก และต้องอยู่บนระบบฐานข้อมูลกลาง
3. Digital Skill เป็นความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยี ต้องมีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี เช่น ทักษะการวิเคราะห์ ปัญญาประดิษฐ์ สังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีมีสื่อ และมีทักษะดิจิทัลต้องเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะในเทคโนโลยีนั้น ๆ
4. Dital Culture เป็นวัฒนธรรมดิจิทัล เป็นการสร้างวัฒนธรรมการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานแบบก้าวกระโดดในเชิงนวัตกรรม ขับเคลื่อนองค์กรด้วยวัฒนธรรมดิจิทัล ทุกคนในองค์กรพัฒนานตนเองและพัฒนากระบวนการอย่างสม่ำเสมอ

องค์กรดิจิทัล มุ่งเน้นการทำงานร่วมกัน การพัฒนาระบบการดำเนินงานขององค์กรโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร 3 มิติหลัก ได้แก่ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานบนข้อมูลและระบบอัตโนมัติ และการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติของพนักงานในลักษณะที่ทำน้อยแต่ได้มาก โดยการทำงานที่ลดระยะเวลา สูญเสียพลังงานน้อย แต่ได้งานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Senawong, 2023)

สรุปได้ว่า องค์กรดิจิทัล มีลักษณะสำคัญ 2 ด้านที่แตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ ความสามารถด้านดิจิทัลและความชำนาญด้านดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ Digital Mindset, Digital Processes, Digital Skill และ Digital Culture เมื่อองค์กรปรับปรุงการเป็นองค์กรดิจิทัลแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในกระบวนการทำงาน ทำงานร่วมกันบนฐานข้อมูลชุดเดียวกัน ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นอิสระต่อกัน

คุณลักษณะสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล

ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ด้วยสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในการสื่อสาร ทั้งการจัดเก็บข้อมูล การเข้าถึงแหล่งข้อมูล การเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารไร้ขอบเขตหรือข้อจำกัด ไม่จำกัด เวลา สถานที่ ทำให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตลอดถึงสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเชื่อมโยงเครือข่ายในการเข้าถึงการจัดเก็บ การใช้ การเผยแพร่ได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นจะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การจัดการทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การจัดทำระบบสารสนเทศและระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา เป็นต้น ซึ่งการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบ แนวคิด หลักการ และวิธีการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีความพร้อมในทุกด้านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

โดยสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาในปัจจัยและทรัพยากรในการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ เทคโนโลยี และเวลา (Pahe, 2019)

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องเป็นผู้ริเริ่มและนำพาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล สถานศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนดังนี้ (Intaramanee, 2019)

1. สถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใด และจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง

2. สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่างๆ ของสถานศึกษาให้ครู อาจารย์ บุคลากร และนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนอย่างเพียงพอ

3. สถานศึกษาต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงาน และบรรยากาศภายในสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมดิจิทัล สถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารงานภายในสถานศึกษาด้านต่างๆ ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา

4. สถานศึกษาต้องจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

5. สถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้กับครูอาจารย์และบุคลากรทุกคนของสถานศึกษา ให้นำความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน หรือการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

6. สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบการกำกับติดตาม และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม ระบบสารสนเทศต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้กับครูอาจารย์ บุคลากรทุกคนและนักเรียน

ดังนั้น คุณลักษณะสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล

จำเป็นต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการบริหารศึกษาที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาเป็นไปสู่องค์กรดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล 3 องค์ประกอบ (Komolwanich, 2020) ได้แก่

1. การสื่อสารดิจิทัล (Digital communication) โดยผู้บริหารจะต้องใช้การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อสื่อสารกับนักเรียน ครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก

2. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision) จะต้องมีการสร้างกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การกำหนดนโยบายดิจิทัลและข้อตกลงร่วมกันในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ การส่งเสริมครู บุคลากร และนักเรียนให้เรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรม

3. การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) จะต้องมีความสามารถและรู้ดิจิทัล มีความสามารถในการออกแบบสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล สร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ดิจิทัล แบ่งปันข้อมูลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สรุปได้ว่า คุณลักษณะสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การสื่อสารดิจิทัล เป็นการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน การประชาสัมพันธ์ผ่าน social media 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล สถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดนโยบายและมีวิสัยทัศน์ร่วมกันทั้งผู้บริหาร คณะครู ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับเปลี่ยนองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัล เป็นนโยบายที่ยอมรับและร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนสถานศึกษา 3) การรู้ดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความสามารถและประยุกต์ใช้ดิจิทัลได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพ 4) การมีวัฒนธรรมดิจิทัล เป็นการสร้างวัฒนธรรมร่วมกันในการเป็นสถานศึกษาดิจิทัล 5) การดำเนินงานด้วยดิจิทัล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานทั้งสถานศึกษาหรือเกือบทั้งสถานศึกษา และ 6) การกำกับติดตาม และประเมินด้วยดิจิทัล เมื่อมีการดำเนินการต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยน

สถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล จะต้องมีการกำกับติดตาม ประเมิน ตลอดจนให้การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

คุณลักษณะของครูในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี คอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจ ครูจะต้องเป็นผู้มีนวัตกรรมการสอน สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียน และต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา ผ่านการอบรม การสร้างเครือข่ายการพัฒนา ระบบพี่สอนน้อง เป็นต้น โดยครูต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา (Hutthayamad, 2021) ได้แก่

1. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การใช้ระบบห้องเรียนออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสนับสนุนการจัดการศึกษา เช่น การใช้ระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา การติดตามและประเมินผลผ่านระบบออนไลน์ การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์ เป็นต้น

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ผ่าน social media (Facebook, TikTok, Line) เป็นต้น

คุณลักษณะของครูในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำดิจิทัล เพื่อเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนและสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยครูจะต้องเป็นผู้นำดิจิทัลในองค์กร สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นผู้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ยอมรับแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ สามารถสร้างนวัตกรรม สามารถจัดการสภาพแวดล้อมและพื้นที่แห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา ต้องพัฒนาคุณลักษณะของครูให้เป็นผู้นำดิจิทัล (Srisom & Limpapath, 2023) ได้แก่

1. ผู้นำด้านการสื่อสารดิจิทัล ครูต้องเป็นผู้ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารเป็นลำดับแรก ส่งเสริมการสื่อสารผ่านการใช้เครื่องมือและช่องทางดิจิทัลอย่างหลากหลาย เช่น การสื่อสารผ่าน social media ต่าง ๆ

2. ผู้นำด้านการมีส่วนร่วมดิจิทัล ครูต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ช่วยเหลือ ตลอดทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การร่วมดำเนินการกำกับและติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

3. ผู้นำด้านความสามารถและความเชี่ยวชาญดิจิทัล ครูต้องมีความพร้อมในการเครื่องมือและความรู้ด้านดิจิทัล ต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาความสามารถและเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลให้กับครูอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรม การสัมมนา นอกจากนี้ครูจะต้องพัฒนาตนเองด้านความสามารถและความเชี่ยวชาญดิจิทัลด้วยตนเองทางช่องทางอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ครูต้องมีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญด้านดิจิทัล ต้องเข้าใจข้อดีและข้อจำกัดตามบริบทของสถานศึกษา ต้องมีวิสัยทัศน์ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและร่วมกำหนดกลยุทธ์ด้านดิจิทัลของสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับสถานศึกษา

5. ผู้นำด้านสภาพแวดล้อมดิจิทัล ครูจะต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อหาศักยภาพของตนเองและสถานศึกษาในการปรับสภาพแวดล้อมด้านดิจิทัล เช่น การอัปเดตซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ ระบบเครือข่าย เครื่องมืออุปกรณ์ดิจิทัลที่ทันสมัยและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดสังคมและพลเมืองดิจิทัลขึ้นในสถานศึกษา เช่น การประกวดสื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างและนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาผลการประเมินตนเองด้านดิจิทัลของโรงเรียนจากเอสโตนี ด้วยการสำรวจข้อมูลการเปลี่ยนแปลงหรือพยายามปรับปรุงโรงเรียนทางด้านดิจิทัล พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลของครูส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลของโรงเรียน โดยครูจะต้องมีบทบาทในด้านดิจิทัล ซึ่งครูจะต้องมีคุณลักษณะด้านความสามารถทางด้านดิจิทัล ครูจะต้องร่วมสร้างวัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ สามารถสร้างการจัดการ

แบบมีส่วนร่วม ครูจะต้องมีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและเครือข่าย ตลอดถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการฝ่ายไอทีในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบของดิจิทัลภายในโรงเรียน (Pata et al., 2021)

คุณลักษณะของนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล

ในยุคปัจจุบัน นักเรียนเป็นเยาวชนหรือกลุ่มของประชากรรุ่นใหม่ ที่เรียกว่า Digital Natives เป็นเด็กยุคใหม่ที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล นักเรียนหรือเยาวชนรู้จักอินเทอร์เน็ตและเริ่มใช้งานตั้งแต่อายุ 4-9 ปี โดยสามารถสื่อสาร เข้าถึง และสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ได้ดี มีเทคนิคและปรับการค้นหาได้อย่างอิสระ เช่น การค้นหาด้วยคำสังเสียง การค้นหาด้วยภาพ ซึ่ง Digital Natives ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ (Poonsawat, 2023) ได้แก่

1. ด้านการแยกออกเป็นส่วน (Decomposition) ซึ่งกลุ่มนักเรียนที่เป็น Digital Natives จะต้องสามารถวิเคราะห์ส่วนประกอบย่อย ๆ เพื่อศึกษาความซับซ้อนของผลลัพธ์ เช่น การแยกชิ้นส่วนของสื่อ เครื่องมือแยกส่วนย่อย ๆ เพื่อประกอบขึ้นเป็นสิ่งที่สนใจ

2. ด้านการรับรู้รูปแบบ (Pattern Recognition) ซึ่งกลุ่มนักเรียนที่เป็น Digital Natives จะต้องสามารถมองหารูปแบบของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มองรูปแบบเดิมเพื่อประเมินหรือคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น เช่น การสังเกตสถานการณ์ซ้ำ ๆ การคาดการณ์แนวโน้มขึ้น/ลง การเปรียบเทียบสถานการณ์

3. ด้านการมองภาพรวม (Pattern Generalization) ซึ่งกลุ่มนักเรียนที่เป็น Digital Natives จะต้องมองภาพรวมเพื่อกำหนดสิ่งที่ป็นรายละเอียดย่อย เช่น การบริหารเวลาจาก Google Maps การคำนวณระยะทาง กำหนดเป้าหมายในการเดินทางไปและกลับ การกำหนดกิจกรรมที่สามารถทำได้

4. ด้านการออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm Design) ซึ่งกลุ่มนักเรียนที่เป็น Digital Natives จะต้องสามารถออกแบบการทำงานที่มีการกำหนดปัญหา การกำหนดวิธีการทำงาน เป็นความสามารถในการออกแบบและจัดลำดับขั้นตอนความคิด สร้างรูปแบบและทำงานให้สั้นลง เช่น การทำงานที่ได้รับมอบหมายภายในเวลาที่กำหนด

เด็กยุคดิจิทัลมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต

ได้ด้วยอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์พกพา สมาร์ทวอตช์ หรืออาจเรียกรวมว่า Smart Devices เดิมทีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เหล่านี้ภายในชั้นเรียน ครู อาจารย์ อาจมองว่าเป็นการรบกวน แต่ปัจจุบันจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ภายในห้องเรียน เช่น การเรียนรู้บนแอปพลิเคชัน การเรียนรู้ผ่านเกม การค้นหาความรู้จากสื่อออนไลน์ การสแกน QR Code เพื่อเข้าสู่ห้องเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ นักเรียนในยุคดิจิทัลจะต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลต้องมีทักษะและความรู้ด้านดิจิทัลอย่างหลากหลายสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด รวมถึงการรู้เท่าทันการป้องกันและการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ถูกต้อง เหมาะสม เคารพทั้งสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย 8 ประการ (Wongkitrungrueang, 2018) ได้แก่

1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) จะต้องสร้างและจัดการภาพลักษณ์ของตนเองในสื่อโซเชียลในเชิงบวกภายใต้พื้นฐานความเป็นจริง รับผิดชอบต่อในการกระทำ ไม่กระทำการผิดกฎหมาย ละเมิดจริยธรรม
2. ด้านการบริหารจัดการเวลาในโลกดิจิทัล (Screen Time Management) จะต้องบริหารเวลาและควบคุมตนเองในโลกออนไลน์ได้อย่างสมดุลกับการใช้ชีวิตประจำวัน
3. ด้านการรับมือการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) จะต้องรับมือ ป้องกัน และมีภูมิคุ้มกันกับการข่มขู่บนโลกไซเบอร์
4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของตนเองบนโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) จะต้องป้องกันการถูกโจรกรรมข้อมูลหรือถูกโจมตีในโลกออนไลน์ได้ เช่น การกำหนดรหัสผ่านต่างๆ ให้ปลอดภัย
5. ด้านการจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management) จะต้องสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ของตนเองและผู้อื่นได้ เพื่อความปลอดภัยทางข้อมูล
6. ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จะต้องคิดวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ใช้วิจารณญาณและการตรวจสอบ

ที่ถูกต้อง เช่น ภาพตัดต่อต่าง ๆ ข่าวปลอม เป็นต้น

7. ด้านการบริหารจัดการข้อมูล ร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprint) จะต้องคิด เข้าใจ และจัดการความเป็นไปในโลกดิจิทัลว่าจะทิ้งร่องรอยและประวัติไว้เสมอ ซึ่งอาจส่งผลต่อในอนาคตและการใช้ชีวิต

8. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความเห็นอกเห็นใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Digital Empathy) จะต้องมีความเห็นอกเห็นใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในโลกออนไลน์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ดังนั้น คุณลักษณะของนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล นอกจากจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับความพร้อมของอุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีด้วย เพราะอาจเกิดความเสียหาย หรือการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลไปในทางที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบแง่ลบต่อการใช้ชีวิตตนเองและผู้อื่น ผู้เขียนจึงสรุปคุณลักษณะของนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล ในทฤษฎีของผู้เขียน ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ ได้แก่

1. คุณลักษณะด้านความตื่นตัวและพร้อมในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนักเรียนจะต้องมีการรับรู้เตรียมพร้อม ปรับตัว และเปิดรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่เสมอ
2. คุณลักษณะด้านความสามารถและความเชี่ยวชาญในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล นักเรียนจะต้องเป็นผู้ที่หมั่นพัฒนาความสามารถและทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของตนเอง มีการฝึกฝนและนำไปใช้ในชีวิตรจริง ไม่เป็นเด็กกลัวหลัง ไม่กลัวลอง ไม่กล้าใช้งาน เช่น การนำเสนอผลงานในรูปแบบใหม่ ๆ การสร้างสรรค์นวัตกรรม การทดลองใช้งานโปรแกรมต่าง ๆ เป็นต้น
3. คุณลักษณะด้านจริยธรรมในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล นักเรียนจะต้องเป็นผู้มีจริยธรรมในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในทางที่ผิด เช่น การใช้ Smart Watch เพื่อค้นหาคำตอบในห้องสอบ เป็นต้น
4. คุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันและป้องกันตนเองจากการถูกเทคโนโลยีดิจิทัลครอบงำ นักเรียนจะต้องสามารถแยกแยะความจำเป็นในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้งานอย่างเหมาะสม มีกรอบและขอบเขต เช่น นักเรียนมีความต้องการใช้งาน Smart Phone ที่ออกใหม่ แต่มี

ราคาสูงมาก จึงต้องรู้จักควบคุมตนเองและใช้งานเทคโนโลยีตามความเหมาะสมกับวัยและสภาพเศรษฐกิจของตนเอง

เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

สถานศึกษาต้องมีการวางแผนเป้าหมายสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมวางแผนเป้าหมาย หรือแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับทิศทางในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยมีการเสนอเป้าหมายในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลไว้ (Intaramanee, 2019) ดังนี้

1. สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา ผ่านวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายในสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงในการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ

2. สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาครู ให้ครูมีวิสัยทัศน์ ตระหนัก เห็นความสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3. สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการบริหารจัดการการศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยขับเคลื่อนและยกระดับการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

4. สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

5. สถานศึกษาต้องสร้างโอกาสทางสังคม สร้างความเท่าเทียมกันทางสังคม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

สถานศึกษาต้องตั้งเป้าหมายและมุ่งมั่นในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ต้องมีวิสัยทัศน์

ที่พร้อมจะก้าวสู่องค์กรดิจิทัล เป็นสถานศึกษาที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนต้องร่วมกันวางแผน และกำหนดทิศทางขององค์กรที่ทราบกันทั่วทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้จริง และสามารถยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล จากการสังเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ องค์กรดิจิทัล สถานศึกษาที่เป็นองค์กรดิจิทัล คุณลักษณะการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล คุณลักษณะของครูสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล และเป้าหมายการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล มีแนวทาง 7 ขั้นตอน (ภาพประกอบ 1) ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และวางแผนเป้าหมายสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย แนวทาง เพื่อให้ทราบถึงความต้องการยกระดับและพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน คือ การเป็นสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ให้เกิดความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สร้างความเข้าใจ สร้างเป้าหมาย ตลอดจนการให้ความร่วมมือร่วมใจในการก้าวสู่องค์กรดิจิทัลด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

2. การสำรวจและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินองค์กรที่จะช่วยให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส อาทิเช่น ความพร้อมของสถานศึกษา ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมของผู้เรียน ทรัพยากรที่มีของสถานศึกษา เป็นต้น

3. การเตรียมความพร้อมสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล เป็นการเตรียมความพร้อมในการปรับเปลี่ยนทางด้านกายภาพต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ ระบบเครือข่าย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ตลอดจนความพร้อมของผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทักษะ

และความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การอบรม การสัมมนา การให้ข้อมูล การสื่อสารด้านดิจิทัล เป็นต้น

4. การพัฒนาคุณลักษณะสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล เป็นการพัฒนาคุณลักษณะของบุคคลในสถานศึกษา 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีการสื่อสารดิจิทัลภายในสถานศึกษา 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีวิสัยทัศน์ ทัศนคติที่จะปรับเปลี่ยนสถานศึกษาเป็นองค์กรดิจิทัล 3) ด้านการรู้ดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านการมีวัฒนธรรมดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมดิจิทัลที่ทุกคนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง 5) การดำเนินงานด้วยดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา และ 6) การกำกับ ติดตาม และประเมินด้วยดิจิทัล เป็นการใช้เทคโนโลยีในการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้วยดิจิทัล

4.2 คุณลักษณะครู จะต้องพัฒนาคุณลักษณะของครู ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะที่จะต้องเป็นผู้นำด้านดิจิทัล ได้แก่ 1) ผู้นำด้านการสื่อสารดิจิทัล ครูต้องเป็นผู้นำในการสื่อสารดิจิทัลภายในสถานศึกษา 2) ผู้นำด้านการมีส่วนร่วมดิจิทัล ครูต้องเป็นผู้นำในการช่วยเหลือ สนับสนุน และร่วมมือในการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผู้นำด้านความสามารถและความเชี่ยวชาญดิจิทัล ครูจะต้องหมั่นฝึกฝนและพัฒนาตนเองในด้านความสามารถในการใช้และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้นำด้านการมี

วิสัยทัศน์ดิจิทัล ครูจะต้องมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล จะต้องมีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัล และ 5) ผู้นำด้านสภาพแวดล้อมดิจิทัล ครูต้องเป็นผู้นำในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

4.3 คุณลักษณะนักเรียน จะต้องพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) ความตื่นตัวและพร้อมในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล 3) จริยธรรมในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล และ 4) การรู้เท่าทันและป้องกันตนเองจากการถูกเทคโนโลยีดิจิทัลครอบงำ

5. การพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐาน โดยการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถรองรับเทคโนโลยี ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่างๆ ของทุกคนในองค์กรหรือในสถานศึกษาให้สามารถเข้าใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน และเพียงพอต่อความต้องการ

6. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจะต้องมีเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งระบบหรือเกือบทั้งระบบ เนื่องจากการเป็นองค์กรดิจิทัลจะต้องมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งองค์กรหรือเกือบทุกส่วนขององค์กร

7. การกำกับ ติดตามและประเมินผล เมื่อดำเนินการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าไปในสถานศึกษาแล้ว จะต้องมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ตลอดจนการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม ระบบสารสนเทศต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้กับครู อาจารย์ บุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ภาพประกอบ 1

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

บทสรุป

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล นับเป็นความท้าทายในการบริหารสถานศึกษาที่สามารถประสบความสำเร็จด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน สร้างความได้เปรียบ และสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษาอย่างชัดเจนในการนำพาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนจะต้องมีการรับรู้ถึงเป้าหมายดังกล่าว อีกทั้งจะต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่มีความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล เข้าใจถึงผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบในมิติต่าง ๆ

ที่จะเกิดขึ้น ตลอดถึงการปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ได้แก่ คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ภายในสถานศึกษา คุณลักษณะของครู โดยเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ครูจะต้องมีภาวะผู้นำด้านดิจิทัล มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประยุกต์ใช้และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ และคุณลักษณะของนักเรียน ซึ่งนักเรียนในยุคปัจจุบันเป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ที่มีความสามารถและคุ้นเคยในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล แต่จำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้สอดคล้องกับทิศทางในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

References

- Electronic Transactions Development Agency. (2022). *Digital Government Readiness Survey of thailand 2022*. <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/5e-Government.aspx> [in Thai]
- Hutthayamad, M. (2021). Characteristics of School Teachers in Digital Transformation Scenarios. *Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences*, 2(2), 18-24. [in Thai]
- Intaramanee, S. (2019). School Management in Digital Era. *UMT Poly Journal*, 6(3), 93-108. [in Thai]
- Junyathum, P. (2021). *Administration for Private School in Digital ERA*. [Doctoral dissertation, Silpakorn University]. [in Thai]
- Keesukphan, E. (2023). *Educational institution administration in the digital age*. Content. <https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/52232> [in Thai]
- Khunphonkaew, C. (2023). *4 key points for developing the organization into a digital organization (Digital Organization)*. Articles. <https://up-2be.com/4-หัวใจสำคัญ-เพื่อการพัฒนา/> [in Thai]
- Komolwanich, S., Sonsee, S., Petwisit, B., & Chintim, K. (2020). *Academic conference Presentation of research results at the 21st National Graduate School, Khon Kaen University*. <https://app.gs.kku.ac.th/images/img/support/grc2020/pdfabstracts/HMO16.pdf> [in Thai]
- Laorach, C. (2021). Digital transformation and Impacts to Organization. *Journal of Human Sciences*, 22(1), 227-240. [in Thai]
- Macheck, P. (2023). *Administration of Educational Organization in Digital Era*. Document. <http://ed-adm.buu.ac.th/public/backend/upload/ed-adm.buu.ac.th/document/file/document166623381159360600.pdf>. [in Thai]
- Pahe, S. (2019). *Bhagavantapa studies can be learned anywhere and at any time*. Phrae Thai Printing Industry. [in Thai]
- Pata, K., Tammets, K., Väljataga, T., Kori, K., Laanpere, M., & Rõbtsenkov, R. (2022). The patterns of school improvement in digitally innovative schools. *Technology, Knowledge and Learning*, 27(3), 823-841.
- Poonsawat, B. (2023). *Digital Natives, students in the digital age and classrooms on M-Learning. Digital-natives*. <https://digitalagemag.com/digital-natives>. [in Thai]
- Srisom, P., & Limpapath, P. (2023). The Guidelines for Developing Characteristics of Leader in Digital of Teacher under the Phathumthani Primary Educational Service Area Office 1. *The Journal of Research and Academic*, 6(3), 93-108. [in Thai]
- Senawong, C. (2023). *Features of "Digital Organization"*. Post. <https://www.khonatwork.com/post/คุณลักษณะของ-digital-organization> [in Thai]
- Wongkitrungrueang, W. (2018). *Digital Citizen Handbook*. The One O One Percent. [in Thai]